

„Przewodnik Powiatu Żywieckiego” w latach 1900–1909

Na przełomie XIX i XX wieku w Żywcu prężnie działało około 30 organizacji i stowarzyszeń różnego typu, w tym m.in. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” czy Oddział Babiogórski Towarzystwa Tatrzańskiego. Miasto pełniło rolę siedziby licznych stowarzyszeń społecznych, kulturalnych i religijnych, zarówno katolickich jak i żydowskich. Osoby zaangażowane w tego typu działalność wywodziły się zazwyczaj z nielicznej żywieckiej inteligencji, byli to głównie księża, nauczyciele, lekarze, urzędnicy, według szacunków Zofii Rączki grono to liczyło maksymalnie około 120 osób¹. Wśród tych właśnie osób narodziła się inicjatywa wydawania pisma, które poruszałoby problemy mieszkańców Żywca i całego regionu.

„Przewodnik Powiatu Żywieckiego. Miesięcznik poświęcony interesom powiatu” był nie tylko pierwszym pismem wydawanym na terenie powiatu i bezpośrednio jego dotyczącym, ale również efektem współpracy pomiędzy jego mieszkańcami. Jednym z pomysłodawców, a także redaktorem „Przewodnika” był mieszkaniec Zabłocia Adolf Werber. Pismo tłoczono w drukarni Jana i Karola Handla w Bielsku. Jego redaktor, o którym nie udało się odnaleźć bliższych informacji, mieszkał w Zabłociu, co może sugerować, że był Żydem, Zabłocie było bowiem bezpośrednio przylegającą do Żywca gminą, gdzie od wieków mogli osiedlać się Żydzi. Natomiast miasto Żywiec od 1626 roku szczyliło się przywilejem królowej Konstancji *de non tolerantis judeais*, zabraniającym osiedlania się Żydów w jego granicach². Ponadto wiadomo, że Adolf Werber pracował jako przedstawiciel Po-

¹ Z. Rączka, *Żywiec. Rys historyczny od powstania miasta do 1918*, Żywiec 1995, s. 97.

² R. Caputa, I. Jeziorski, *Z dziejów Żydów na Żywiecczyźnie*, Kraków 2000, s. 7.

wiatowej Agencji Peszteńskiego Zakładu Ubezpieczeń „Foncière” w Zabłociu³.

„Przewodnik” ukazywał się w latach 1900–1909⁴ w tzw. dużym formacie, czyli o wymiarach 42 na 28,5 cm⁵. Ustalenie dokładnej daty ukazania się pierwszego numeru nastęca pewną trudność, w zachowanych w Bibliotece Jagiellońskiej zbiorach⁶ pierwszym dostępnym egzemplarzem jest dopiero numer 4 wydrukowany w sierpniu 1900 roku⁷.

Zgodnie z zamysłem redakcji „Przewodnik” oddawany był w ręce czytelników pierwszego dnia każdego miesiąca⁸. Jedynym odstępstwem od tej reguły był czas od lipca do grudnia 1901 roku, kiedy periodyk ukazywał się drukiem piętnastego dnia każdego miesiąca. W tym czasie usiłowano „Przewodnik” wydawać dwa razy w miesiącu, jednak ostatecznie wycofano się z tego pomysłu. Wydaje się, iż można mówić o sporym sukcesie pisma po pierwszym roku działalności, jego twórcy liczbę stałych abonentów oszacowali na około 400 osób⁹.

Prenumerata periodyku czyli tzw. przedpłata wraz wysyłką pocztową kosztowała przez pierwszy rok ukazywania się pisma 2 korony, od sierpnia 1901 roku¹⁰ wynosiła już 2 korony 30 halerzy, koszt pojedynczego numeru wynosił 20 halerzy¹¹. „Przewodnik” liczył maksymalnie sześć stron, ale najczęściej drukowano cztery strony, z których minimum dwie przeznaczone były na różnego typu drobne ogłoszenia, a także wszelkiego rodzaju inseraty¹². Opłata za inseraty w latach 1900–1902 wynosiła 20 hal. za linijkę tekstu wytłuszczonym drukiem,

³ Świadczy o tym zamieszczona reklama wspomnianego towarzystwa z widocznym nazwiskiem redaktora pisma, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudnia 1900, s. 2.

⁴ A. Garlicka, *Spis tytułów prasy polskiej 1865–1918*, Warszawa 1978, s. 307.

⁵ K. Staszkiwicz, *Dzieje czasopiśmiennictwa Żywiecczyzny do czasu ukazania się Karty Groni*, 1984 „Karta Groni” 1984, nr XII, s. 71.

⁶ Biblioteka Jagiellońska posiada zbiór „Przewodnika Powiatu Żywieckiego” od wspomnianego już numeru 4 z sierpnia 1900 aż po numer z 1 maja 1905 roku.

⁷ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 4, 1 sierpień 1900.

⁸ Zgodnie więc z austriackim prawem prasowym, ustawą z 17 grudnia 1862 roku, był „Przewodnik” drukiem periodycznym, ukazywał się bowiem, jak zapisano w ustawie, przynajmniej raz w miesiącu. J. Myśliński, *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej (1867–1918)*, [w:] *Prasa polska 1864–1918*, red. J. Łojek, Warszawa 1976, s. 117.

⁹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 3, 15 lipiec 1901, s. 1.

¹⁰ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 4, 15 sierpień 1901, s. 1.

¹¹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 1.

¹² Inseraty były to płatne ogłoszenia w prasie (kolejowe, bankowe, handlowe, oferty posad itp.). J. Myśliński, *Prasa polska...*, s. 161.

natomiast tzw. zwykłymi literami 15 halerzy¹³. Wysokość opłat zmieniła się już pod koniec 1902 roku i wynosiła 2 hal. za każde słowo zwykłym drukiem, a wytłuszczonym 4 halerzy¹⁴.

Tematy poruszane w piśmie oscylowały co prawda przede wszystkim wokół wydarzeń regionalnych, jak zresztą sugerował podtytuł, ale redakcja starała się informować czytelników także o najważniejszych wydarzeniach z kraju i ze świata. W związku z tym zawartość informacyjną pisma można podzielić na trzy odrębne grupy tematyczne. Pierwsza stanowiła doniesienie zagraniczne, m.in. informowano o wydarzeniach, które rozgrywały się w Prusach czy Rosji, czyli w krajach pozostałych zaborców. Pojawiły się artykuły roztrząsające sprawę prześladowań Polaków pod zaborem pruskim, ale także dotyczące wojny rosyjsko-japońskiej¹⁵. Prócz tego poświęcano miejsce wydarzeniom o zasięgu i znaczeniu ogólnoeuropejskim, np. poinformowano o śmierci papieża Leona XIII¹⁶ czy wyborze jego następcy Piusa X¹⁷, jak również o koronacji angielskiego króla Edwarda VII¹⁸.

Drugą grupę tematów stanowiły sprawy związane z wydarzeniami wewnątrzpaństwowymi oraz galicyjskimi. „Przewodnik” informował o kolejnych poczynaniach rządu¹⁹, zmianach na rządowych stanowiskach²⁰, oraz o działalności Koła Polskiego w wiedeńskim parlamencie²¹. Dostyc dużo uwagi poświęcano cesarzowi i jego rodzinie, informowano np. o urodzinach cesarza²², zawsze uroczystość świętowanych w kościołach katolickich i w synagogach, czy o kolejnej rocznicy śmierci cesarzowej Elżbiety²³.

Głównym jednak celem, jaki stawiali sobie twórcy pisma, było zgodnie z deklaracją redakcji: „omawianie spraw dotyczących naszego

¹³ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 1.

¹⁴ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 styczeń 1904, s. 1.

¹⁵ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 11, 1 kwiecień 1905, s. 3.

¹⁶ *Ojciec święty Leon XIII*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 3, 1 sierpień 1903, s. 1.

¹⁷ *Papież Pius X*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 4, 1 wrzesień 1903, s. 1.

¹⁸ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 4, 1 wrzesień 1902, s. 4.

¹⁹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 1 listopad 1902, s. 2.

²⁰ *Nowy marszałek krajowy*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 7, 15 listopad 1901, s. 1.

²¹ *Ludowcy w Kole Polskim?*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 7, 1 grudzień 1902, s. 1.

²² *Uroczystości cesarskie*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 5, 1 wrzesień 1900, s. 1.

²³ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 5, 15 wrzesień 1901, s. 1.

powiatu i podawanie do wiadomości naszych współobywateli faktów i wypadków z życia codziennego dotyczących ludności naszego powiatu”²⁴. Najwięcej miejsca zajmowały na łamach pisma sprawozdania i relacje o lokalnych wydarzeniach i inicjatywach, zamieszczane w tzw. *Kronice*, która była stałym i niezmiennym elementem „Przewodnika”. To w niej należy szukać wszelkich danych o ważnych wydarzeniach z życia powiatu, takich jak m.in. zmiany na urzędniczych stanowiskach²⁵, jubileusze²⁶ czy wreszcie wizyty ważnych osobistości²⁷. Znajdziemy w niej także informacje o zorganizowanych zgromadzeniach ludowych²⁸, terminach i wynikach wyborów²⁹, datach poboru do wojska cesarskiego³⁰ czy działalności żywieckich stowarzyszeń, m.in. Towarzystwa Budowy kościoła św. Floriana w Zabłociu³¹. Szczególnie dużo uwagi poświęcano najbardziej znanemu stowarzyszeniu czyli żywieckiemu „Sokołowi”, niejednokrotnie wypominając mu brak organizacji, zarzucenie gimnastyki pań czy wręcz „skandaliczne zaniedbania urządzania wieczorków patriotycznych”³².

Tematykę artykułów omawiających sprawy regionu można podzielić na kilka mniejszych kategorii, drukowanych cyklicznie w kolejnych numerach. Jednym z najczęściej pojawiających się i wzbudzających burzliwe dyskusje był zły stan dróg i mostów w powiecie. W numerze z maja 1901 roku czytamy:

[...] jeżeli kto ma chęć wóz i konia zniszczyć i wpaść w przepaście prosto z drogi, niechaj pojedzie do Radziechowy, jednej z najmajątniejszych wsi naszego powiatu. Droga od wieków nie szutrowana, wyboje na pół metra głębokie, po obu bokach drogi przepaście i wertepy, a nigdzie poręczy, tylko spróchniałe resztki sterczą dla upiększenia³³.

²⁴ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 3, 15 lipiec 1901, s. 2.

²⁵ *Zmiany urzędników powiatu żywieckiego*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudzień 1900, s. 1.

²⁶ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 1.

²⁷ Informuje m. in. o wizycie kardynała Jana Puzyny, który gościł w Żywcu 3 sierpnia 1903 roku. Książd kardynał poświęcił wówczas prywatną kaplicę Habsburgów. „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 4, 15 sierpień 1901, s. 1.

²⁸ *Z bieżącej chwili*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudzień 1900, s. 1.

²⁹ *Po wyborach*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 5, 15 wrzesień 1901, s. 1.

³⁰ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 10, 1 marzec 1903, s. 3.

³¹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 2.

³² „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 12, 1 kwiecień 1903, s. 3; *Rozkład w Sokole*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 3, 15 sierpień 1901, s. 1; *Sokół opuszcza skrzydła*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 9, 1 luty 1902, s. 1.

³³ *Drogi gminne*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego”, 1 maj 1901, s. 2.

Nie inaczej było w innych częściach powiatu – odnotowano przypadki dróg przejezdnych tylko przez kilka miesięcy w roku. Do takich niewątpliwie należała droga prowadząca z Węgier przez Rajcę do Węgierskiej Górki. Była ona zdadną do użytku tylko przez 7 miesięcy w roku, co oczywiście utrudniało prace i normalne funkcjonowanie zarówno dyrekcji dóbr arcyksięcia Karola Stefana Habsburga, jak i okolicznym firmom związanym z przemysłem drzewnym³⁴.

Na łamach „Przewodnika” krytykowano opieszałość czy wręcz niebalstwo starostwa, wypominając brak zainteresowania problemami mieszkańców i to nie tylko ze względu na katastrofalny stan dróg, ale także m.in. zły stan techniczny żywieckiego dworca³⁵ czy brak oświetlenia w wielu gminach, np. w Milówce, „w której mało iż jest mnóstwo błota, to jeszcze trza chodzić po omacku”³⁶. W *Kronice* odnotowywano także lokalne sensacje, które wywoływały zgorzienie mieszkańców, czyli wszelkiego typu przypadki kradzieży³⁷, napaści na żydowską bożnicę³⁸, liczne przypadki pijaństwa szerzącego się w całym powiecie³⁹, a nawet w miejscowym szpitalu. W 1905 roku redakcja informowała czytelników o sprawie „zaopatrywania w alkohol w sposób niedozwolony (bez koncesji) chorych przebywających w szpitalu”⁴⁰.

Ważny temat stanowiły klęski żywiołowe, które co roku nawiedzały Żywiecczyznę i powodowały duże zniszczenia. Do najczęstszych należały oczywiście powodzie – a jedna z największych, o której wiele napisano, miała miejsce w 1903 roku – kiedy to wylały równocześnie rzeki Soła, Koszarawa i Leśna, zalewając Zabłocie i Żywiec⁴¹. Sam Żywiec i okoliczne miejscowości nieustannie nękane były także przez liczne

³⁴ *Sprawa drogi prowadzącej od węgierskiej granicy przez Rajcę do Węgierskiej Górki*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 1, 1 czerwiec 1902, s. 3.

³⁵ *Braki na dworcu kolejowym w Zabłociu*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 7, 1 listopad 1900, s. 1.

³⁶ *Z Milówki piszą nam*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 9, 1 luty 1902, s. 2.

³⁷ Jedną z bardziej potępianych tego typu sytuacji była kradzież pieniędzy wymomowanych z listów przysyłanych przez krewnych z Ameryki, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 1 listopad 1904, s. 3.

³⁸ *Napad w bożnicy w Zabłociu*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 styczeń 1903, s. 3.

³⁹ *Głos przeciw pijaństwu*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudzień 1900, s. 1; „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 9, 1 luty 1905, s. 3.

⁴⁰ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 2, 1 lipiec 1902, s. 2.

⁴¹ *Powódź*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 2, 1 sierpień 1903, s. 3 oraz *Ulgi dla powodzian*, tamże nr 3, 1 wrzesień 1903, s. 3.

pożary⁴², co raczej nie powinno dziwić, zważywszy na drewnianą zabudowę dominującą w powiecie⁴³.

W periodyku dużo miejsca poświęcono także ówczesnym właścicielom Żywca, czyli Karolowi Stefanowi Habsburgowi i jego małżonce Marii Teresie. Podkreślano, że arcyksiężęca rodzina stara się wrosnąć w kulturę i obyczaje mieszkańców, intensywnie ucząc się języka polskiego. W numerze z grudnia 1900 roku można było przeczytać:

Arcyksiążę Karol Stefan wraz ze swym najstarszym synem pobiera naukę języka polskiego [...]. Jest to pierwszy członek domu cesarskiego, który się naszego ojczystego języka uczy. Nic w tym wprawdzie dziwnego, gdyż żyjąc i obracając się na polskiej ziemi i między polskim ludem pragnie go też i zrozumieć⁴⁴.

Ceniono arcyksiężęcą rodzinę za zaangażowanie w życie regionu. Arcyksiążę wraz z małżonką i całym dworem często bywał gościem honorowym koncertów charytatywnych, wspierających ubogich⁴⁵ czy ofiary klęsk żywiołowych⁴⁶ itp. Szczególnie dużo miejsca zajął opis wizyty w Żywcu Marii Krystyny hiszpańskiej⁴⁷, starszej siostry Karola Stefana, która miała miejsce w dniach od 23 do 27 października 1907 roku. Wizyta ta odbiła się szerokim echem w całej Galicji i tamtejszej prasie. Szczegółową relację z powitania królowej hiszpańskiej zamieścił także „Przewodnik Powiatu Żywieckiego”⁴⁸:

⁴² „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 2; tamże 1 maj 1902, nr 12, s. 3.

⁴³ B. Rosiek, *Drewniane budownictwo ludowe na Żywiecczyźnie*, „Gronie” 2009, nr VII, s. 12.

⁴⁴ *Język polski w domu J. C. W. Arc. Karola Stefana*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudzień 1900, s.1.

⁴⁵ *Dobroczynność Arcyksiężny Karolowej Stefanowej dla ubogiej dziatwy ludowych szkół żywieckich*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 styczeń 1905, s. 2.

⁴⁶ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s.1.

⁴⁷ Maria Krystyna (1858–1929) została królową hiszpańską dzięki małżeństwu z wartemu w 1879 roku z Alfonsem XII, a następnie regentką po jego śmierci w imieniu ich jedyne go syna, przyszłego Alfonsa XIII, urodzonego już po śmierci ojca. P. Machciewicz, T. Miłkowski, *Historia Hiszpanii*, Wrocław 2002, s. 301.

⁴⁸ W Muzeum Miejskim w Żywcu znajduje się kserokopia egzemplarza „Przewodnika Powiatu Żywieckiego” z zamieszczoną relacją z wizyty królowej hiszpańskiej w Żywcu. Niestety jest ona niekompletna, nie posiada pierwszej strony, a dodatkowo zatarte zostały numery stron. Wiadomo tylko, iż był to numer z 1907 roku (rok 7 ukazywania się pisma). Z rozmowy przeprowadzonej z pracownikiem Muzeum Miejskie-

W Zabłociu na głównym gościńcu u wylotu drogi prowadzącej z dworca wystawiono bramę triumfalną, ubraną w zieleń, jako też we flagi polskie i hiszpańskie. [...] Na dworcu panował ścisł okropny. Od miejsca gdzie miał stanąć pociąg aż do poczekalni arcyksiężęcej utworzono szpaler, a nad porządkiem czuwała żandarmeria i tajni agenci policyjni z Krakowa. [...] Przybył na dworzec arcyksiążę Karol Stefan z małżonką Marią Teresą i całą dostojną rodziną. [...] Pociąg zajeżdża. Królowa ukazuje się w oknie wagonu i machaniem ręki wita się z arcyksiężęcą rodziną. Pociąg stanął, otwierają się drzwi, wychodzi nadzwyczaj sympatyczna postać królowej Marii Krystyny. Ubrana skromnie z uśmiechem na twarzy wita się z rodziną, a za nią wychodzi przyjaciółka królowej hrabina Daun, wielka księżna Goncaquista, grand hiszpański markiz de la Campos, niegdyś prezydent ministrów w Hiszpanii, personalny sekretarz Prio i służba królowej. [...] Królowa przeszła do poczekalni dziękując ukłonem za przywitanie, następnie wsiadła do powozu dworskiego i w otoczeniu rodziny jechała do zamku. Za królową jechały powozy z dygnitarzami. Zaznaczyć należy, że stangreci dworscy byli przystrojeni w stroje krakowskie. Olbrzymie tłumy od dworca aż do zamku wystawały na drodze i pozdrawiały królową, która dziękowała ukłonem⁴⁹.

Na łamach pisma roztrząsano również problem emigracji, której skala rosła z roku na rok. Przestrzegano przed pułapkami czyhającymi na potencjalnych emigrantów, czyli nieuczciwymi biurami podróży czy równie nieuczciwymi agentami, wykorzystującymi niewiedzę i naiwność podróżnych, którym oferowali wysoką zapłatę za przekroczenie „pruskiej granicy”⁵⁰. Równocześnie zwracano uwagę na trudny los emigranta, który nie zawsze mógł liczyć na godziwe warunki pracy i takiż zarobek⁵¹.

Skrupulatnie wyliczano i opisywano wszelkie inicjatywy lokalne, które miały na celu podnoszenie polskiej świadomości narodowej. Dużo miejsca zajmowały – często szczegółowe – relacje z obchodów kolejnych powstańczych rocznic: insurekcji kościuszkowskiej⁵², powsta-

go w Żywcu panią Dorotą Firlej wynika, iż kserokopia została przekazana muzeum jako dar. Muzeum w swoich zbiorach nie posiada innych egzemplarzy „Przewodnika”

⁴⁹ Z. Rączka, *Żywiec. Rys historyczny. Zabłocie od powstania osady do 1950 roku*, Żywiec 2005, s. 31.

⁵⁰ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 11, 1 kwiecień 1903, s. 2.

⁵¹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 1 listopad 1904, s. 3.

⁵² „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 2.

nia listopadowego⁵³, styczniowego⁵⁴, konstytucji 3 Maja⁵⁵, a także wieczorków organizowanych przez różne stowarzyszenia ku czci bohaterów narodowych, np. Tadeusza Kościuszki⁵⁶ czy Adama Mickiewicza⁵⁷.

Począwszy od 15 października 1901 roku⁵⁸ każdy kolejny numer pisma opatrzony był dwoma hasłami przewodnimi. Pierwsze: „Różnij prawdę – o resztę nie pytaj”⁵⁹, miało podkreślać niezależność jego twórców w wyrażaniu opinii i własnego zdania. Natomiast drugie: „Popierajcie przemysł krajowy!!!” propagowało inicjatywę wspierania lokalnego przemysłu, poprzez tzw. kupowanie u swoich. Jako przykład godny naśladowania wskazano rozporządzenie Dyrekcji Dóbr Żywieckich wydane dla jej urzędów, by „wszelkie materiały, sprzęty, narzędzia i przybory, jakie na miejscu otrzymać można, w Żywcu, a w ogólności w kraju zakupywane były”⁶⁰. Upominano społeczeństwo, aby „obowiązkowo but kupować u szewca w kraju, maszynę krajowego fabrykanta, czytamy krajowe pisma, słowem, co zapragnie myśl nasza, niechaj zawsze ta myśl pragnie krajowego”⁶¹. W ten sposób starano się rozwijać nie tylko polską świadomość narodową, ale też lokalny przemysł. Najlepiej ideę tę wyrażano słowami: „pamiętajmy więc o przemyśle, handlu i swej mowie ojczystej, a wtedy nie tylko bieda nie będzie wlaźci nam drzwiami i oknami, ale i znajdziemy poszanowanie u obcych”⁶².

Reklamy i ogłoszenia lokalnych firm, sklepów czy rzemieślników polecających swoje towary i usługi zajmowały niemal połowę objętości pisma. Były zróżnicowane zarówno pod względem treści i formy. Można podzielić je na kilka kategorii:

- Ogłoszenia reklamujące firmy i ich usługi lub produkty, np.: „Na odpusty, wesela, dla sklepów wiejskich poleca tanie wyroby cukrowe i piernikarskie Jan Katzer w Zabłociu”⁶³, „Józef Kuciara krawiec

⁵³ *Rocznica listopadowa* „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 styczeń 1905, s. 2.

⁵⁴ *Smutna rocznica*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 styczeń 1903, s. 1.

⁵⁵ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 1, 1 czerwiec 1902, s. 2.

⁵⁶ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 2.

⁵⁷ *Wieczorek mickiewiczowski*, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudzień 1900, s. 2.

⁵⁸ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 1.

⁵⁹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 styczeń 1903, s. 1.

⁶⁰ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego”, 1 maj 1901, s. 2.

⁶¹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 12, 1 maj 1903, s. 1.

⁶² Tamże, s. 1.

⁶³ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudzień 1900, s. 4.

męski, cywilny i wojskowy w Żywcu poleca swoją pracownię ręczną za doborowe materie oraz za modny i elegancki krój”⁶⁴, „Leopold Unger – fabryka zapalek w Zadziewie przy Żywcu”⁶⁵, „fabryka wódek i likierów Hermana Munka w Zabłociu – poleca swoje znakomite i odznaczone wyroby w zakresie wódek, likierów i rumu”⁶⁶;

- Ogłoszenia reklamujące hotele, zajazdy, restauracje, np. „przejeżdżającym przez Żywiec poleca się Hotel Narodowy w Żywcu założony w 1855 roku Franciszka Kotlarskiego”⁶⁷;
- Ogłoszenia o pracę, naukę, np.: „Ucznia na naukę blacharstwa poszukuję Mojżeszek, blacharz w Żywcu”⁶⁸, „Antoni Pawełek malarz i lakiernik wykonuje wszelkie roboty w zakresie jego fachu wchodzące z artystycznym gustem po umiarkowanych cenach”⁶⁹, „czeladnik ślusarski poszukuje zatrudnienia”⁷⁰,
- Ogłoszenia kupna i sprzedaży, np. „nowy, murowany dom parterowy w Sporyszu z ogródkiem tanio do sprzedania”⁷¹.

Podsumowując, „Przewodnik” miał przede wszystkim charakter informacyjny, co twórcy wyraźnie podkreślali: „nie myślimy wzorem wielu pisemek prowincjonalnych odpisywać telegramy z innych dzienników, [...] my zajmujemy się naszym powiatem, rozwojem tegoż pod każdym względem”⁷². Dzięki takiej postawie redakcji periodyk powiatu żywieckiego jest interesującym źródłem wiedzy o ważnych wydarzeniach z życia powiatu, problemach jego mieszkańców, trudnościach, z jakimi musieli się borykać, ale także o licznych – często niezwykle ważnych inicjatywach. Ponadto reklamy oraz ogłoszenia lokalnych przedsiębiorców stanowią ciekawe źródło informacji o rozwoju i rozdzaju przemysłu w powiecie.

Słowa kluczowe: powiat żywiecki, prasa, prasoznawstwo, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego”, Żywiec

⁶⁴ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudzień 1904, s. 4.

⁶⁵ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 4.

⁶⁶ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 2, 1 lipiec 1901, s. 4.

⁶⁷ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 13, 1 kwiecień 1901, s. 3.

⁶⁸ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 8, 1 grudzień 1904, s. 4.

⁶⁹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 6, 15 październik 1901, s. 3.

⁷⁰ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 2, 1 lipiec 1901, s. 3.

⁷¹ „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 13, 1 kwiecień 1901, s. 3.

⁷² „Przewodnik Powiatu Żywieckiego” nr 4, 1 sierpień 1900, s. 1.

Summary

”Przewodnik Powiatu Żywieckiego” in the years 1900-1909

„Przewodnik Powiatu Żywieckiego” was first and the only one newspaper which was published in the Żywiec region during the Galician autonomy. The first number was put into print in 1900 and it was completely dedicated to the problems of the city and its district. It contained information about the local associations, cultural events, but also about issues essential for people of the region, such as the condition of roads, education and healthcare. What is more, a two-page supplement concerning the local announcements and advertising was an integral part of ‘Przewodnik...’.

Keywords: Żywiec district, press, press studies, „Przewodnik Powiatu Żywieckiego”, Żywiec